

WPROWADZENIE

Procesy zachodzące w ostatnim czasie zarówno wewnątrz Unii Europejskiej (UE), jak i w jej bliższym i dalszym sąsiedztwie mają charakter precedensowy w całej historii istnienia tej organizacji ze względu na ich skalę oraz kumulację. Oprócz ciągłych zmagania z konsekwencjami kryzysu finansowego i przedłużającymi się oczekiwaniami na wyraźne ożywienie gospodarcze w UE, wskazać należy na takie problemy, jak rosnące zagrożenie terrorystyczne i potrzebę ściślejszej koordynacji działań w zakresie spraw wewnętrznych, politykę sankcji wobec Rosji, problemy gospodarcze w Chinach, zależność energetyczną UE i kwestie utworzenia unii energetycznej, rosnące nastroje eurosceptyczne itd. Szczególnego znaczenia nabrały dwie kwestie, tj. masowy napływ uchodźców i kryzys migracyjny, a także ryzyko gospodarcze i polityczne związane z wyjściem Wielkiej Brytanii z Unii.

Do tych problemów dodać należy coraz większe trudności w zakresie utrzymania tzw. europejskiej solidarności postrzeganej jako zdolność 28 państw do budowania jedności, w ramach której podejmowane są wspólne decyzje dotyczące konkretnych działań. To wszystko sprawia, że coraz częściej pojawiają się pytania na temat perspektyw pogłębienia bądź poszerzenia procesu integracji europejskiej, a także roli UE jako reprezentanta państw członkowskich na arenie międzynarodowej. Nie ulega wątpliwości, że dynamicznie zmieniająca się sytuacja polityczna i gospodarcza na świecie wymaga od UE podejmowania szybkich działań, które nie tylko odpowiedzą na bieżące potrzeby, ale również ukształtują dalekowzroczną politykę zdolną sprostać przyszłym wyzwaniom. Unia Europejska potrzebuje nowego strategicznego planu, który zapewni jej obywatelom bezpieczeństwo w wymiarze społeczno-gospodarczym i politycznym.

W tym kontekście, w dyskusji nad kierunkami działań podejmowanymi na poziomie państw członkowskich i całej UE niezwykle ważne staje się dostarczenie argumentów, popartych wiedzą teoretyczną i badaniami naukowymi. Specyfika procesu integracji europejskiej wymaga uwzględnienia wielu aspektów, często o bardzo wąskim zakresie, wynikających ze

złożoności procesów społeczno-gospodarczych. Konieczne jest zatem zebranie przedstawicieli środowiska akademickiego reprezentujących różne specjalności, aby dokonać właściwej analizy wieloaspektowych zmian zachodzących w Europie. Dlatego też niniejszy numer czasopisma STUDIA OECONOMICA POSNANIENSIA zawiera prace autorów z różnych ośrodków akademickich w kraju poświęcone głównie strategicznym wyzwaniom społeczno-gospodarczym, przed którymi stoi obecnie UE.

Unia Europejska jest dzisiaj zamieszkiwana przez ok. 510 mln ludności charakteryzującej się stosunkowo dużym zróżnicowaniem pod względem społecznym i kulturowym, a także różnorodnością poglądów politycznych i sposobów zapatrywania się na aktualne wyzwania Europy. W tym kontekście ważnych informacji dostarcza artykuł Alicji Grześkowiak pt. *Cele i polityki Unii Europejskiej w opinii jej obywateli – ujęcie wielowymiarowe*. Autorka postawiła sobie za cel zbadanie poglądów na temat celów i polityki unijnej oraz określenie występujących podobieństw i różnic odnośnie do ich postrzegania przez obywateli z różnych państw członkowskich. Analiza wyników badań sondażowych pozwala na wskazanie dziedzin pozytywnie odbieranych przez mieszkańców większości krajów oraz działań, co do prowadzenia których pojawiają się rozbieżności, na przykład wprowadzanie wspólnej waluty i prowadzenie wspólnej polityki migracyjnej.

Kolejny tekst pt. *Architektura instytucjonalna strefy euro a dynamika przemian Unii Europejskiej* dotyczy kwestii funkcjonowania unii gospodarczej i walutowej. Aleksander Surdej udziela odpowiedzi na ważne pytanie dotyczące tego, czy dla zapewnienia stabilności strefy euro i trwałości wspólnej waluty konieczne jest stworzenie ram instytucjonalnych na miarę „wspólnego państwa”, tj. unii politycznej, która byłaby zdolna do prowadzenia odpowiednich działań komplementarnych wobec polityki monetarnej. Pytanie to jest o tyle istotne, że w świetle wielu badań postulowana tzw. unia fiskalna może nie mieć wystarczającej siły oddziaływania, zwłaszcza wobec konieczności mobilizacji środków dla potrzeb międzynarodowych transferów fiskalnych.

Jednym z głównych czynników determinujących wzrost i modernizację współczesnych gospodarek są bezpośrednie inwestycje zagraniczne (BIZ), które stymulują rozwój obu stron uczestniczących w przepływie kapitału związanego z tym procesem. Unia jest szczególnie aktywnym uczestnikiem tych przepływów, a jej udział w międzynarodowym przepływie kapitału w formie BIZ jest kluczowym elementem określającym jej pozycję w gospodarce światowej. Katarzyna Czech w artykule pt. *Unia Europejska jako uczestnik międzynarodowych przepływów kapitału na przykładzie bezpo-*

średnich inwestycji zagranicznych – próba oceny dowodzi, że UE pomimo niekorzystnych uwarunkowań wewnętrznych i zewnętrznych jest liderem w zakresie przepływów BIZ i nadal pozostanie kluczowym uczestnikiem światowych przepływów kapitału w tej formie. Państwa UE nadal będą atrakcyjnym terenem dla lokowania kapitału przez inwestorów zagranicznych, a BIZ z tych państw będą pożądanym źródłem nowoczesnych technologii i wsparcia kapitałowego dla innych państw.

W artykule Joanny Skrzypczyńskiej pt. *Status gospodarki rynkowej w polityce antydumpingowej Unii Europejskiej wobec Chin* analizie poddano elementy protekcji uwarunkowanej, które towarzyszą kształtowaniu polityki handlowej przez wspomnianych uczestników światowej wymiany. Przyznanie Chinom statusu gospodarki rynkowej oznaczałoby, że UE jako członek WTO w rozpoczynanych postępowaniach antydumpingowych musiałaby uwzględnić stosunek cen dumpingowych do cen krajowych występujących w Chinach, co *de facto* mogłoby prowadzić do konieczności zaniechania takiego postępowania. Dlatego też UE, chcąc chronić europejskie branże przed tanim importem z Chin, poszukuje nowych rozwiązań, które z jednej strony pozwoliłyby na przyznanie Chinom statusu gospodarki rynkowej, a z drugiej – zagwarantowałyby zachowanie możliwości szczególnej ochrony rynku.

Analiza obecnych uwarunkowań funkcjonowania UE nie może pozostać bez związku z sytuacją jej państw członkowskich. Dlatego w kolejnym artykule pt. *The competitiveness of Polish resource- and labour-intensive exports in the context of membership of the European Union* Bartosz Michalski podejmuje się zadania polegającego na określeniu i ocenie zmian w zaawansowaniu technologicznym polskiego eksportu. Budowanie przewagi konkurencyjnej w kluczowych gałęziach gospodarki zwiększa wartość dodaną i sprzyja innowacyjnemu rozwojowi całej gospodarki. W tym wypadku szczególnej analizie poddano kształtowanie się przewagi konkurencyjnej towarów zaliczanych do kategorii surowco- oraz pracochłonnych (S+P) w Polsce. Rozważania prowadzone przez autora wskazują na osłabienie się przewagi konkurencyjnej większości kategorii S+P w polskim eksporcie. Jest to ważny argument w dyskusji nad koniecznością wypracowania rozwiązań wzmacniających rozwój polskiej gospodarki i eliminujących bariery strukturalne.

Ocena innowacyjności krajów Beneluksu jest dokonywana przez Andrzeja Kobrynia i Joannę Prystrom w tekście pt. *Ocena innowacyjności krajów Beneluksu w latach 2003-2011*. Autorzy klasyfikują trzy państwa pod względem determinant zdolności innowacyjnej (tj. Luksemburg jako pań-

stwo najbardziej innowacyjne, a następnie Holandię i Belgię) i stwierdzają, że w rankingach rośnie pozycja gospodarcza Belgii, podczas gdy pozostałe dwa państwa charakteryzują generalne spadki wartości wskaźników.

Poziom regionalny analizy innowacyjności pojawia się w zamykającym numer artykule autorstwa Małgorzaty Dziembały pt. *Wspieranie innowacyjności regionów w Unii Europejskiej poprzez rozwój inteligentnych specjalizacji na przykładzie województwa śląskiego*, która podejmuje tematykę rozwoju i wdrażania strategii inteligentnych specjalizacji w wybranych regionach UE, ze szczególnym uwzględnieniem województwa śląskiego. Autorka stwierdza, że strategię regionalnych specjalizacji w Polsce powinny się przyczyniać do dalszej transformacji struktur gospodarczych regionów i kreowania ich potencjału innowacyjnego, w szczególności w warunkach wyzwań gospodarki globalnej. Skuteczne strategię rozwoju powinny uwzględniać uwarunkowania i specyfikę danego regionu oraz potrzeby jego mieszkańców.

Redaktorzy naukowcy życzą interesującej lektury i chętnie zapoznają się z opiniami Czytelników na temat prezentowanych w tym numerze tematycznym problemów i wyników badań. Uwagi i komentarze prosimy kierować na adres poczty elektronicznej redakcji STUDIA OECONOMICA POSNANIENSIA: sekretarz@soep.ue.poznan.pl.

*Ewa Małuszyńska
Ida Musiałkowska
Piotr Idczak*